

**เปรียบเทียบผลการประเมินพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ด้วยตนเอง
ของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา**

**A Comparison of the Behavior of Humanized Nursing Care before and after
Studied in Nursing Care of Persons with Mental Health Problems Practicum
Course, Boromarajonani College of Nursing, Yala**

เปรมฤดี ดำรงค์¹, ผุสณีย์ แก้วมณี¹, ศุภวรรณ สีแสงแก้ว¹

Preamrudee Damruk¹, Pootsanee Keawmanee¹, Suphawan Sisangkaeo¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเตรียมทดลอง กลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา กลุ่มตัวอย่างศึกษาได้จากกลุ่มประชากร นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 60 คน เครื่องมือเป็นแบบประเมินพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ตนเองของนักศึกษา พัฒนาขึ้นโดยสถาบันพระบรมราชชนก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินพฤติกรรมการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา การตรวจสอบคุณภาพมีความสอดคล้องกันเชิงโครงสร้างและมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .95 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและใช้สถิติที่

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา หลังการฝึกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการฝึกปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ด้านจิตบริการ ด้านการส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วม และด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติ รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : พฤติกรรมการพยาบาล การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ การปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต

Abstract

This pre-experimental research, one group pre-tests and post-tests designs, aimed to compare the behavior evaluation results of humanized nursing care of students before and after studying nursing care of persons with Mental Health Problems Practicum course, Boromarajonani College of Nursing, Yala. The population of this study consisted of 60 of third year nursing students, academic year 2015, at Boromarajonani College of Nursing, Yala. The research instrument used in this study was the assessment of behavior of humanized nursing care of psychiatric patients according to their own perception of the students. The instrument was developed by Praboromrajchanok Institute. The construct validity was correlated and coefficient alpha of Cronbach was .95. Data were analyzed using descriptive statistics and statistics (pair t-test).

¹ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา

¹ Boromarajonani College of Nursing, Yala

The results of this study were as follows: 1) the students' behavior of humanized nursing care after taking the course was statistically significant (.05). 2) the average of the students' behavior of humanized nursing care, regarding service mind, patients' rights and participation, critical thinking, before and after taking the course were statistically and significantly different, at the level of .05.

Keywords: Analytical thinking, Humanized nursing care, Service mind, Patient's right and patient's participation.

บทนำ

คุณลักษณะของพยาบาลที่พึงประสงค์ของผู้รับบริการ คือ พยาบาลที่มีการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ พยาบาลที่มีการแสดงออกหรือมีพฤติกรรมพยาบาลที่มีความเมตตา กรุณาปรานี ความเข้าใจต่อความทุกข์ ความอ่อนโยนในการปฏิบัติกรพยาบาลบุคคลที่มีการเจ็บป่วยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การเข้าใจความแตกต่างของความเชื่อ วิธีการใช้ชีวิต การให้เกียรติผู้รับบริการและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการรับการรักษาพยาบาล การสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลที่ครอบคลุมรอบด้าน ให้บริการตามปัญหาและความต้องการที่เป็นจริงที่ได้จากการรับฟังผู้รับบริการ (สุณี วงศ์คงคาเทพ, 2550) การให้พยาบาลที่มีพื้นฐานความเชื่อว่า ความทุกข์ของผู้ป่วยเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจากความรู้สึกกังวล ความกลัว การสูญเสียความรู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้างนั้นด้วยการพยาบาลที่เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการบอกเล่าเรื่องราวความต้องการหรือความรู้สึกและได้รับการปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเห็นอกเห็นใจ การเคารพนับถือซึ่งกันและกัน การแสดงพฤติกรรมและการพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สามารถช่วยให้ผู้รับบริการพ้นภัยจากความเจ็บป่วยได้ เป็นการดูแลที่คำนึงถึงความอ่อนโยนต่อชีวิต อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ อ่อนไหวต่อความทุกข์ ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกอบอุ่นใจและทำให้บริการมีความสุข (มกราพันธุ์ จูฑะรสก, 2551; สุณี วงศ์คงคาเทพ, 2550) การพยาบาลที่ใช้ความรู้และศิลป์ในการให้การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

พยาบาลที่มีคุณลักษณะการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanized nursing care) ประกอบด้วยสมรรถนะ 3 ประการ คือ 1) จิตบริการ (Service mind) เป็นการให้การพยาบาลด้วยความเต็มใจ เข้าใจและยอมรับในความคิด พฤติกรรม และความเป็นตัวตนของผู้รับบริการ ไม่ตัดสิน ให้การพยาบาลโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ให้การพยาบาลที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการตามบริบท สภาพจริงด้วยความใส่ใจในปัญหาและความทุกข์ของผู้รับบริการ 2) การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical thinking) คือการคิดที่อยู่บนฐานของการมีข้อมูลที่หลากหลาย ตามสภาพที่เป็นจริงตามบริบทของการดำรงชีวิต วิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริงของผู้รับบริการอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการมองความจริงของโลก ของชีวิต รวบรวมข้อมูลความเป็นจริงอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการบนพื้นฐานของข้อมูลจริงของผู้รับบริการ เชื่อมโยงความรู้วิชาการเข้าสู่ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ วางแผนให้บริการสุขภาพได้สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริง พัฒนatanเองโดยไม่ยึดติดกับกรอบ และ 3) การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ (Participation) คือ การให้บริการที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ของผู้รับบริการ การให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ร่วมรับรู้ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ในการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว การทำหน้าที่ของพยาบาลในการสนับสนุน กระตุ้น เสนอทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาผู้รับบริการ กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีการพัฒนาศักยภาพ สามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพของตนเองและครอบครัว เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองให้มีสุขภาพดีได้ (สถาบันพระบรมราชชนก, 2554)

การจัดการศึกษาให้บัณฑิตมีคุณลักษณะการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ จึงประกอบด้วย การสอนเพื่อให้เข้าใจ ธรรมชาติมนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อม การเข้าใจตนเองและผู้อื่น การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจศาสตร์และศิลป์ ทางการพยาบาล การประยุกต์ใช้ความรู้กับผู้รับบริการและทักษะการปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ จากผลการ ศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีอัตลักษณ์การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์นั้นมีความสำคัญในกระบวนการ ผลิต ด้วยการจัดการเรียนการสอนที่มีการส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยให้นักศึกษา เรียนรู้จากสภาพจริง ได้รับประสบการณ์จริง เกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ การแสวงหาความรู้และข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ แยกแยะ หาข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นจริง เป็นการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของผู้รับบริการที่แท้จริง เพื่อให้ เข้าใจเหตุผลและที่มาของการกระทำของผู้รับบริการ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตรงหรือให้การพยาบาลที่ตรงกับความต้องการของ บุคคล (ทิศนา เขมมณี, 2552 ; อุษณีย์ เทพวรชัย, 2554)

การสอนการดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยจิตเวชและครอบคลุมในสถานการณ์ ความเป็นจริงด้วยตนเองของนักศึกษาเป็นรายกรณีและใช้เทคนิคการสะท้อนคิด โดยใช้กระบวนการสอนปกติซึ่ง ประกอบด้วย การมอบหมายงานให้การพยาบาลผู้ป่วยจิตเวช การวางแผนการพยาบาล การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การใช้สิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัด กิจกรรมการสอนเน้นการส่งเสริมการดูแลด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วย การสอนทักษะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การตระหนักรู้ในตนเอง การยอมรับความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและเรียนรู้ชีวิตของผู้ป่วยจิตเวช และใช้เทคนิคการสะท้อนคิด การวิเคราะห์ตนเอง ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้รับหรือรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และนำมาพินิจพิจารณา อย่างเป็นระบบจนเกิดความเข้าใจในความคิดของตนเองอย่างถ่องแท้ ก่อนที่จะสื่อสารกับผู้อื่นด้วยการพูดหรือเขียน เป็นวิธีการ สำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดเกี่ยวกับพัฒนาการเรียนรู้ของตน และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกิด การเรียนรู้ด้วยตนเองได้ในที่สุด นอกจากนั้นยังพบว่า มีปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการบริการด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วย การเป็นแบบอย่างของอาจารย์ในเทศ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติแบบครอบคลุมกรณีศึกษา การเรียนรู้และการปลูกฝังจากครอบครัว (ประไพ กิตติบุญวลัย, จิราภรณ์ ชื่นน้า, ผุสดี ก่อเจดีย์ และภูวลักษณ์ สิงประไพ, 2556)

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2555 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา นั้นมีผู้รับผิดชอบรายวิชาและผู้สอนร่วมออกแบบจัดการเรียน การสอนให้มีการเชื่อมโยงกรณีศึกษากับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต กระบวนการพยาบาล รวมทั้งการปรับทัศนคติให้นักศึกษาได้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ การชี้ชวนให้นักศึกษาได้มองเห็นความทุกข์ของผู้ป่วยและ ครอบคลุม ในการประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การวางแผนการพยาบาลและประสบการณ์การฝึกปฏิบัติการพยาบาลทั้งใน คลินิกและชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของพยาบาลที่มีการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์โดยมิได้ประเมิณคุณลักษณะของ นักศึกษาในประเด็นการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ มีผลการศึกษานับสนุนว่าการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติซึ่งเป็นการเรียนรู้ จากสภาพจริงจะช่วยให้ นักศึกษา มีพฤติกรรมในการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (สุทธานันท์ กัลละและผกาสรณ์ อุไรวรรณ, 2556) อีกทั้งวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างจากวิทยาลัยอื่น ๆ มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ศาสนา ภาษา การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ จึงเป็นกลไกสำคัญของการให้บริการสุขภาพ อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตของ ประชาชน และเข้าถึงผู้รับบริการและชุมชนมากยิ่งขึ้น (อังคณา วังทอง, อนุชิต วังทอง, ตวนสา นาณี วัดเส้นและวันดี สุทธรังสี, 2556)

คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ที่ดำเนินการนั้น สามารถช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษามีคุณลักษณะการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ได้ ตามอัตลักษณ์บัณฑิต

ของวิทยาลัยและสถาบันพระบรมราชชนกได้มากขึ้นเพียงใด เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้กระบวนการวิจัยเปรียบเทียบผลการประเมินพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ด้วยตนเองของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาให้ส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตให้มีความรู้คุณลักษณะการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์กับบัณฑิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

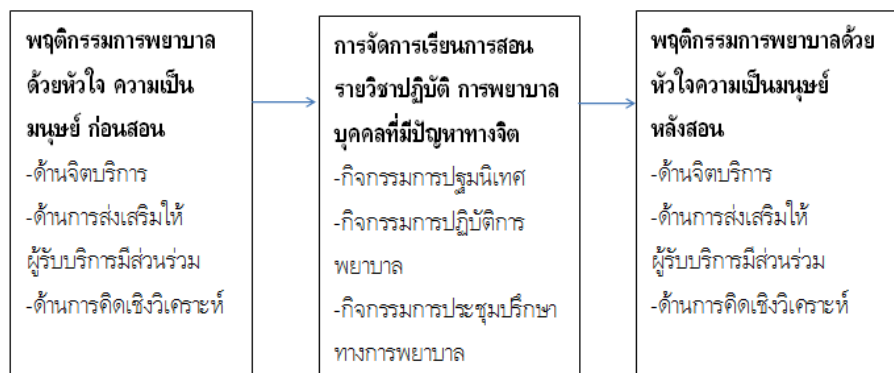
เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ยะลา

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้แบบการวิจัยแบบเตรียมทดลอง (Pre experimental research) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (One Group Pretest -Posttest design)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริการหรือการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ดังแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตของสถาบันพระบรมราชชนก (2554) ประกอบด้วยสมรรถนะ 3 ประการ คือ 1) จิตบริการ (Service mind) 2) การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) 3) การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ (Participation) (สถาบันพระบรมราชชนก, 2554) จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ของการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานการณ์จริง การศึกษาสภาพจริงและใช้เทคนิคการสะท้อนคิด รวมทั้งการเป็นแบบอย่างของอาจารย์นเทศ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติแบบครอบครัวกรณีศึกษา การเรียนรู้และการปลูกฝังจากครอบครัว (ประไพ กิตติบุญวัลย์, จิราภรณ์ ชื่นฉ่ำ, ผุสดี ก่อเจดีย์ และภูวลีสิทธิ์ สิงประไพ, 2556) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ยะลา ปีการศึกษา 2558 จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 60 คน

ตัวแปรต้นคือ การจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ด้วยตนเองของนักศึกษาจำนวน 12 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านจิตบริการ ด้านการส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมและด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ กำหนดเป็นค่าคะแนนแบบ Rating scale 5 ระดับและผู้วิจัยได้ให้ความหมายของค่าคะแนนไว้ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นทุกครั้งของการให้การดูแลผู้รับบริการ

คะแนน 4 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นบ่อยครั้ง (3 ใน 4 ครั้ง)ของการให้การดูแลผู้รับบริการ

คะแนน 3 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นบางครั้ง (2 ใน 4 ครั้ง)ของการให้การดูแลผู้รับบริการ

คะแนน 2 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นน้อยครั้ง (1 ใน 4 ครั้ง)ของการให้การดูแลผู้รับบริการ

คะแนน 1 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นน้อยมากหรือไม่มีเลยของการให้การดูแลผู้รับบริการ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล แบบประเมินพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ด้วยตนเองของนักศึกษา ได้ปรับใช้แบบประเมินการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของสถาบันพระบรมราชชนก ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบที่สอดคล้องเชิงเนื้อหาและตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 30 คน พบว่า เครื่องมือวิจัยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการทดลองผู้วิจัยได้ชี้แจงขั้นตอนการสอนตามแผนการสอนภาคปฏิบัติให้กับนักศึกษาทราบและขอความร่วมมือในการประเมินพฤติกรรมตนเองในสัปดาห์ที่ 1 ของแผนการฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตนำข้อมูลบันทึกคะแนนเพื่อหาค่าเฉลี่ยก่อนทดลอง (Pre - test)

2. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองโดยใช้แผนการสอนปกติที่คณะผู้วิจัยร่วมกันสร้างขึ้นตามที่ผู้รับผิดชอบได้ออกแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมกลุ่มบำบัด กิจกรรมการประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การมอบหมายงานให้นักศึกษาให้การพยาบาลผู้ป่วย กิจกรรมการวางแผนการพยาบาล กิจกรรมปฏิบัติการพยาบาล กิจกรรมการสร้างสัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัด กิจกรรมการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับยารักษาอาการทางจิต กิจกรรมการเตรียมผู้ป่วยกลับบ้าน กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน กิจกรรมการพยาบาลผู้ป่วยในแผนกผู้ป่วยนอกและกิจกรรมการพยาบาลบุคคลในวัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต รวมทั้งการสอนในคลินิก 4 เรื่อง คือ การพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาด้านความคิด การพยาบาลบุคคลที่มีความผิดปกติด้านอารมณ์และพฤติกรรม การพยาบาลบุคคลที่ใช้สารเสพติดและทารุณกรรม การพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาด้านความจำและสติปัญญา

3. ขั้นตอนหลังการทดลองผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินพฤติกรรมตนเองในการพยาบาลผู้ป่วยด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ชุดเดียวกับแบบพฤติกรรมตนเองก่อนทดลอง นำข้อมูลมาบันทึกเป็นคะแนนหลังการทดลอง (Post - test)

ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 1-30 พฤศจิกายน 2558

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบ ที (t-test)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เปรียบเทียบผลการประเมินพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ด้วยตนเองของนักศึกษา ก่อนและหลังการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา จำนวน 60 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 86.67 และเพศชาย ร้อยละ 13.33

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต

ผลการทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลฯ	60	5	3.57	.56	14.13*
หลังสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลฯ	60	5	4.67	.29	

* $P \leq .05$

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยหลังการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ($\bar{X} = 4.67$, S.D.=.29) สูงกว่าก่อนสอน ($\bar{X} = 3.57$, S.D.=.56) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ด้านจิตบริการของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต

ผลการทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลฯ	60	5	3.59	.60	12.32*
หลังสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลฯ	60	5	4.65	.28	

* $P \leq .05$

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ด้านจิตบริการของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยหลังการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ($\bar{X} = 4.65$, S.D.=.28) สูงกว่าก่อนสอน ($\bar{X} = 3.59$, S.D.=.60) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ด้านการส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วม ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต

ผลการทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลฯ	60	5	3.59	.66	12.18*
หลังสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลฯ	60	5	4.76	.40	

* $P \leq .05$

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ด้านการส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมของนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยหลังการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ($\bar{X} = 4.76$, S.D.=.40) สูงกว่าก่อนสอน ($\bar{X} = 3.59$, S.D.=.66) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ ของ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต

ผลการทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลฯ	60	5	3.49	.50	18.37*
หลังสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลฯ	60	5	4.61	.30	

* $P \leq .05$

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ มี ค่าเฉลี่ยหลังการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ($\bar{X}=4.61$, S.D.=.30) สูงกว่าก่อนสอน ($\bar{X}=3.49$, S.D.=.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

อภิปรายผล

พฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความมนุษย์ซึ่งได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่ระดับของครอบครัวและสังคมโดยมีความรัก ความเมตตา กรุณา ความสนใจ เอาใจใส่ เป็นพื้นฐานเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิต เช่นการดูแลด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตาห่วงใยซึ่งแสดงด้วยการฟัง การกอด การสัมผัส จับมือ เช่น แม่ดูแลลูก พี่ดูแลน้อง ครูดูแลศิษย์ เป็นต้น เป็นปรากฏการณ์ ที่เป็นสากลและเป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า ทั้งนี้เพราะมนุษย์ไม่สามารถจะอยู่ ได้เพียงลำพัง ทุกคนต้องการเพื่อนและคนเข้าใจ ต้องการเป็นคนที่มีความหมายสำหรับญาติมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ ความสุขและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจึงมีที่มาจาก ความรัก ความผูกพัน ความอบอุ่น เอื้ออาทร ที่ได้รับจาก ญาติมิตรและผู้รอบข้าง ขณะเดียวกันมนุษย์ก็มี ความสามารถที่จะรักและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นแม้จะแตกต่างกันในเชื้อชาติ ศาสนา และเผ่าพันธุ์ (จินดามาศ โกศลชื่นวิจิตร, 2556) ร่วมกับการได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการพยาบาล จริยธรรม บทบาทหน้าที่ การเรียนจากสภาพจริงในการเรียนรายวิชาทางการพยาบาลและปฏิบัติการพยาบาล ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจผู้ป่วยและสามารถให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ได้มากขึ้นเมื่อได้ประสบการณ์การประเมินพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ด้วยตนเองของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 ก่อนฝึกปฏิบัติจึงพบว่าพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์อยู่ก่อนแล้ว ($\bar{X}=3.57$, S.D.=.56)

ประสบการณ์การสอนการปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตพบว่าในสัปดาห์แรก นักศึกษามีความรู้สึกลัว ไม่กล้าเข้าใกล้ บางคนรู้สึกกังวลเนื่องจากมีพฤติกรรมแสดงออกที่ไม่เหมาะสม พูดคุยไม่รู้เรื่อง ความรู้สึกเหล่านี้ ทำให้นักศึกษาไม่พร้อมที่จะดูแลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต เช่น ผู้ป่วยจิตเวชเป็นคนที่น่ากลัว ไม่กล้าคุยด้วย บางครั้งรู้สึกด้านลบ ทำให้เมื่อไม่ยอมรับรักษาเป็นโรคที่สังคมรังเกียจ ต้องดูแลตลอดเวลาโอกาสหาย มีน้อยเป็นภาระ (จุฑาเดือน ชินเจริญทรัพย์, สุภาวดี ดิสโร และอานนท์ วิทยานนท์, 2557) ดังนั้นผู้สอนจึงต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และปฏิบัติการพยาบาลตามรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของรายวิชา กิจกรรมการสอนปกติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ๒ ะประกอบด้วย การจัดอาจารย์และพยาบาลคอยให้คำแนะนำกับนักศึกษาในการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล บุคคลที่มีปัญหาทางจิต รวมทั้งปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยร่วมกับนักศึกษา การสอนสาธิตกิจกรรมการทำหน้าที่ในบทบาท ของการเป็นผู้นำและดูแลการออกกำลังกายของผู้ป่วยการเป็นผู้นำและดูแลการทำกิจกรรมกลุ่มบำบัด การพยาบาลผู้ป่วย รายกรณี การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดการปฏิบัติการพยาบาลในแผนกผู้ป่วยนอกในวัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่และวัย ผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้ระบบการบริการสุขภาพของหน่วยบริการ การพยาบาล บุคคลที่มีปัญหาทางจิตแบบเรื้อรังและวิกฤติฉุกเฉิน การพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชที่บ้าน เป็นกิจกรรมให้นักศึกษาได้เรียนรู้ศักยภาพ ของบุคคลที่มีปัญหาทางจิตที่สามารถดูแลตนเองได้ดีและสามารถดูแลตนเองได้น้อย ผลกระทบที่เกิดกับความครอบคลุม

การพยาบาลครอบครัวผู้ป่วยในระดับครอบครัวที่ต้องใช้ภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้ป่วย ซึ่งได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ อาสาสมัคร สาธารณสุข มูลนิธิ เพื่อนบ้าน จิตอาสา หน่วยงานของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บทบาทของพยาบาลทั้งในระดับ โรงพยาบาลและชุมชน ส่วนการประชุมปรึกษาทางการพยาบาลเป็นกิจกรรมการสะท้อนกลับและเชื่อมโยงทฤษฎีและการจัดการสอนรายวิชาภาคทฤษฎีไปสู่กิจกรรมการพยาบาลภาคปฏิบัติในสภาพจริง ที่บูรณาการการแสดงพฤติกรรมให้เกียรติในศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ด้วยการสื่อสาร การรับฟังปัญหาผู้ป่วย การให้ผู้ป่วยและครอบครัวร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาของตนเอง ที่สอดคล้องกับความเชื่อตามวิถีวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของผู้ป่วย การจัดการเรียนการสอนและจัดประสบการณ์ให้นักศึกษา ได้เรียนรู้และเข้าใจประเด็นปัญหาของผู้ป่วยและครอบครัวในการดำเนินชีวิต รวมทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยและครอบครัวในการดูแลตนเอง ผลการศึกษาสอดคล้องกับสัทธานันท์ กัลละ และผกาสรณ์ อุไรวรรณ (2556) ที่จัดการเรียนการสอน รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตในสภาพจริงแล้ว ทำให้เข้าใจผู้ป่วยมากขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด ไปจากเดิม จากความรู้สึกที่ว่าผู้ป่วยจิตเวชน่ากลัวกลายเป็นชื่นชมและเห็นใจผู้ป่วยที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ การที่นักศึกษา ได้เรียนรู้และเข้าใจจากประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วย

การเข้าใจปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้ป่วยที่บุคคลทั่วไปไม่ต้องการร่วมสนทนากับ โอกาสในการ หายจากอาการผิดปกติหรือการควบคุมอาการได้ นักศึกษาจะเห็นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพผู้ป่วยและครอบครัว ยอมรับ ผู้ป่วยและครอบครัว เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ดังนั้นหลังฝึกปฏิบัติและได้รับการสอนภาคปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล บุคคลที่มีปัญหาทางจิตมีพฤติกรรมพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์เฉลี่ยสูงขึ้น ($\bar{X} = 4.67$, $SD = .29$) และพบว่าผล การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติการพยาบาล บุคคลที่มีปัญหาทางจิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบรายด้านพบว่าผลการ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหา ทางจิต ทั้งในด้านจิตบริการ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ และด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ทุกด้านมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ยะลา ได้จัดการเรียนการสอนตามคำอธิบายลักษณะวิชาและวัตถุประสงค์ของรายวิชา การจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของรายวิชาและส่งเสริมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การฝึกให้นักศึกษาได้การตระหนักรู้ในตนเอง เข้าใจตนเองและผู้อื่น ฝึกทักษะการฟังอย่างตั้งใจ การสังเกตอารมณ์และความรู้สึก ความใส่ใจ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการพยาบาลผู้ป่วยและครอบครัวทั้งในด้านความทุกข์สบายทางกาย ทางจิต ทางสังคมและจิตวิญญาณความเชื่อการจัดการกิจกรรมการสอนสอดคล้องกับแนวทางการการสอนที่ส่งเสริมการดูแล หรือการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยเน้นการใช้เทคนิคการสะท้อนคิด ซึ่งสถาบันพระบรมราชชนก (2554) ได้จัดทำคู่มือการพัฒนา อັตลักษณ์บัณฑิตให้มีการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยกำหนดให้มีองค์ประกอบหลัก 3 ประเด็น คือ การมีจิตบริการ การส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วม และการเชิงคิดวิเคราะห์ (สถาบันพระบรมราชชนก, 2554; กิตติพร เนาว์สุวรรณ, เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์ และวิทวัส ดิษยะศริน สัตยารักษ์, 2558) จิตบริการสามารถแสดงพฤติกรรมด้วยการสื่อสาร กับผู้รับบริการด้วยความเป็นมิตร ด้วยน้ำเสียงสุภาพ นุ่มนวล ยิ้มแย้ม พูดคุยสบายกับผู้รับบริการ ให้การดูแลช่วยเหลือผู้รับ บริการด้วยความเต็มใจ ไม่แสดง ท่าทีรังเกียจ รวมทั้งไม่ทอดทิ้งผู้รับบริการที่ไม่ให้ความร่วมมือในการดูแล รับฟังปัญหา ให้การช่วยเหลือผู้รับบริการด้วยความรักและเมตตา การสนทนาที่สำคัญ คือ ฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) มีความรู้สึก เป็นอิสระ ผ่อนคลาย และเคารพในความเท่าเทียมกันของความเป็นมนุษย์ (Paterson & Zderad, 2007) การสนทนา เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการได้บอกเล่า ระบายความรู้สึก ความคับข้องใจ การยอมรับในความคิด การกระทำ ความเป็นตัวตน ของผู้รับบริการโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ตัดสินผู้รับบริการด้วยยอมรับความเชื่อ ความแตกต่าง หลากหลายทางวัฒนธรรม ของผู้รับบริการ ความคิด ของตนเอง ใส่ใจ ติดตาม ให้ข้อมูล อธิบายและสอบถามถึงอาการ ความรู้สึกของผู้รับบริการ ภายหลังให้การบริการด้านสุขภาพทุกครั้งส่วนการคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมสามารถแสดงพฤติกรรม

ด้วยการอำนวยความสะดวกให้ผู้รับบริการปฏิบัติศาสนกิจ หรือ ตามความเชื่อให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมรับรู้และตัดสินใจ วางแผน ดูแลและบริการด้านสุขภาพได้เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการที่เป็นจริงโดยเปิดโอกาสให้ซักถามเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วย การรักษาพยาบาลและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังที่ ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล, เพ็ญศรี ทองเพชร และวาสนา ขอนยาง (2559) ได้อธิบายไว้ว่า พยาบาลต้องให้การพยาบาลมีบุคคลภายใต้บริบทความแตกต่างระหว่างบุคคล แต่ละคนมีคุณค่าและความเชื่อ

การออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์และได้ปฏิบัติบริการด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์ โดยใช้สภาพจริง ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการที่ผู้เรียนเห็นสภาพผู้ป่วย เห็นบริบทของผู้ป่วยและครอบครัวตามความจริง เห็นบทบาทของพยาบาลจิตเวช ทำให้สามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีได้มากขึ้น (สุทธนันท์ กัลละ และผกาสรณ์ อุไรวรรณ, 2556) และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีจิตบริการ คือ การเป็นแบบอย่างของอาจารย์นิเทศ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติที่เป็นกรณีศึกษา การเรียนรู้และการปลูกฝังของครอบครัวผู้เรียน (ประไพ กิตติบุญวลัย, จิราภรณ์ ชื่นฉ่ำ, ผุสดี ก่อเจติย์ และภาวสิทธิ์ สิงประไพ, 2556) รวมทั้งปฏิบัติการบริการด้านสุขภาพต่อผู้รับบริการด้วยความรอบคอบ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและสิทธิของผู้รับบริการ ก่อนและหลังได้รับประสบการณ์ การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต จึงมีพฤติกรรมพยาบาลหัวใจความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกัน ส่วนด้านการคิดวิเคราะห์สามารถแสดงพฤติกรรมด้วยการประยุกต์ใช้หลักการทางศาสนา ความเชื่อ เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการมีความสุข สงบทางกายและใจ ใส่ใจ สังเกตไวต่อความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้รับบริการ รวมทั้งการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกและให้การดูแลช่วยเหลือผู้รับบริการได้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่เป็นจริง ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมวัฒนธรรม (ลิลลี่ ศิริพร, มกราพันธ์ จูฑะรสก, ศุภรใจ เจริญสุข, เพ็ญฟ้า นรพัลลภ และนิชดา สารถวัลย์แพทย, 2557) โดยการสร้างสัมพันธภาพการช่วยเหลือไว้วางใจ ด้านการสร้างค่านิยมเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นและมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และด้านการช่วยเหลือเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล (สุกัญญา ปานเจริญและสุกุลรัตน์ ศิริกุล, 2553)

การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ สามารถส่งเสริมได้ด้วยการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันตามสมรรถนะที่กำหนดไว้ในแต่ละชั้นปีตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 และมีการให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับมโนทัศน์บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม มีการสอดแทรกไว้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะปฏิบัติตามจรรยาบรรณ วิชาชีพตั้งแต่ในระดับพื้นฐาน การสื่อสารกับผู้รับบริการและการรับฟังความต้องการของผู้ป่วย การเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้รับความตอบสนองความต้องการเป็นการให้เกิดจินตนาการความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย (Millier et al., 2014) รวมถึงการพยาบาลด้วยตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพการณ์จริงและมีการประเมินผล การเป็นแบบอย่างของอาจารย์ พยาบาลวิชาชีพในแหล่งฝึกปฏิบัติ (สุภาภรณ์ อุตมลักษณ์, พิมพ์มิล วรไชยา, สิริสุตา เทชะวิเศษ และสมศรี ลัจจะสุกุลรัตน์, 2559; สุทธนันท์ กัลละ และ ผกาสรณ์ อุไรวรรณ, 2556) การใช้ทักษะการสะท้อนคิดในการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการคิดของนักศึกษาการพัฒนาอาจารย์และครูพี่เลี้ยง การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย การจัดบรรยากาศองค์กรให้เป็นกัลยาณมิตร จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ให้กับบัณฑิต นอกจากนั้นการพัฒนาดัชนีชี้วัดสำหรับใช้ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง กับสภาพจริงและกลวิธีในการพัฒนานักศึกษาให้มี อัตลักษณ์ที่มีการดูแลหรือการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ก็เป็นอีกแนวทางในการประเมินการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกิตติพร เนาวสุวรรณ, เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และ วิทวัส ดิษยะศริน สัตยารักษ์ (2558) ได้ดำเนินการพัฒนาดัชนีชี้วัดอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข

สรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการมอบหมายงานให้การพยาบาลผู้ป่วยจิตเวช การวางแผนการพยาบาล การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การใช้สิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัด กิจกรรมการสอนเน้นการส่งเสริมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และการสอนทักษะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การตระหนักรู้ในตนเอง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและการฟัง การเรียนรู้ชีวิตของผู้ป่วยจิตเวช ร่วมกับการใช้เทคนิคการสะท้อนคิด การวิเคราะห์ตนเองการสอดแทรกแนวคิดการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในการปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตรายกรณีทั้งในหอผู้ป่วยที่บ้าน ขณะฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ในระยะเวลา 4 สัปดาห์ สามารถพัฒนาพฤติกรรมบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ให้กับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลาได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาโปรแกรมการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างสม่ำเสมอและนำไปเผยแพร่เพื่อใช้ประโยชน์ในวิชาชีพการพยาบาล

2. ศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล ในแต่ละชั้นปี

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. การสอนวิชาทางการพยาบาลที่เน้นการเข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตของกรณีศึกษา แหล่งสนับสนุน ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลเข้าใจชีวิตของผู้รับบริการมากขึ้น เข้าใจความสามารถในการจัดการกับปัญหา ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเข้าใจความคิดและทัศนคติของตนเองต่อพฤติกรรมบริการมากขึ้น

2. การสอนที่เน้นการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาทฤษฎีและกิจกรรมนอกห้องเรียน

รายการอ้างอิง

- กิตติพร เนาว์สุวรรณ, เสริมศักดิ์ วิศวลาภรณ์ และวิหวัธ ดิษยะศริน สัตยารักษ์. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 7(3), 59-73.
- จินดา มาศ โกศลชื่นวิจิตร. (2556). การดูแลอย่างเอื้ออาทร : หัวใจสำคัญของการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีกรุงเทพ, 29(2), 134-141.
- ทิตนา เขมมณีน. (2552). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุจดเดือน ชินเจริญทรัพย์, สุภาวดี ดิสโร และอานนท์ วิทยานนท์. (2557). ความรู้ ทัศนคติ ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้านจิตสังคมในนักศึกษาแพทย์กับกิจกรรมเยี่ยมเครือข่ายในชุมชน. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 59(2), 129-138.
- ประไพ กิตติบุญวัลย์, จิราภรณ์ ชื่นน้า, ผุสดี ก่อเจดีย์ และภูวลีสิทธิ์ สิงประไพ. (2556). ความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลอาจารย์นเทศ และผู้รับบริการต่อการฝึกปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 6(1), 70-79
- มกราพันธุ์ จูฑะรสก. (2551). การคิดอย่างเป็นระบบ. โครงการสวัสดิการวิชาการสถาบันพระบรมราชชนก. กรุงเทพฯ: ธนาพรส.

- ลิลลี่ คิริพร,มกราพันธุ์ จุฑารสก, ศุภรใจ เจริญสุข, เพ็ญฟ้า นรพัลลภและนิชดา สารถวัลย์แพศย์ (2557). รูปแบบการจัดการ
ศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม
สถาบันพระบรมราชชนก. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 7(1), 39-54
- สถาบันพระบรมราชชนก. (2554). *คู่มือดำเนินการเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์บัณฑิต*. สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง
สาธารณสุข.
- สุดกัญญา ปานเจริญ และสกุลรัตน์ คิริกุล. (2553). พฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติ
การพยาบาลในหอผู้ป่วย. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 3(3), 64-74.
- สุนี วงศ์คงคาเทพ. (2550). *รายงานวิจัยประเมินผลผู้เรียนกับการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุทธาพันธ์ กัลละ และผกาสรณ์ อุไรวรรณ. (2556). การดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์: การเรียนรู้ตามสภาพจริงใน
การเรียนการสอนวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิต. *รวมวิทยานิพนธ์พยาบาลสาร*, 19(2), 159-167.
- สุภาภรณ์ อุดมลักษณ์, พิมพ์มิลล์ วงศ์ไชยา, สิริสุตา เทชะวิเศษ และสมศรี สัจจะสกุลรัตน์. (2559). อัตลักษณ์การบริการสุขภาพด้วย
หัวใจความเป็นมนุษย์ของบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 25(3),
14 – 26.
- อังคณา วังทอง, อนุชิต วังทอง ,ชวนฮานาณี วัดเส้น และวันดี สุทธรังสี (2556). มุมมองผู้รับบริการต่อการพยาบาลด้วยหัวใจความ
เป็นมนุษย์ ในพื้นที่ต่างวัฒนธรรม บริบทอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 23(3),
35-44.
- อุษณีย์ เทพรชัย. (2554). *การเรียนการสอนเชิงรุก: การพัฒนาผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับปริญญาตรีสาขา
พยาบาลศาสตร์*. นครราชสีมา: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล, เพ็ญศรี ทองเพชร และวาสนา ขอนยาง. (2559). การสอนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ
นักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติ. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3(3), 233-245.
- Millier, U., Schmidt, M.C., Angermeyer, D., Chauhan, V., Murthy, M., Toumi, N., & Cadi-Soussi. (2014).
Humanistic burden in schizophrenia : A literature review. *Journal of Psychiatric Research*, 54, 85-93.
- Paterson, J. & Zderad L., (2007). *Humanistic Nursing*. Retrieved December 24, 2015, from
www.humanistic-nursing.com.